

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ

Ο ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ ΝΤΑΛΙΑΝΗΣ

(1775 - 1828)

(Μελέτη Ιστορική - πατριωτική)

"Τ' ἀνδραγαθήναι ἢ θάνατος δίκαι ζωὴ ἐπὶ νόθῃ"

ΚΑΡΑΪΩΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
1920

Δωρεά στη
Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Με εκτίμηση για
το έργο της και την

Προσφορά της στην
Περιοχή μας

Φαβούλης Νίκος

Ο ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ ΝΤΑΛΙΑΝΗΣ

(1775 - 1828)

(Μελέτη ιστορική - πατριωτική)

"Τ' άνδρειωμένου ό θάνατος δίνει ζωή στη νιότη"

ΒΑΛΑΡΠΙΤΗΣ.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΙ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 52663
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 6.5.2011
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. 949.506 ΨΗΜ

κωδ. εγγ: 7059

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Ν. ΜΗΤΣΑΝΗ

1950

ΤΗ
ΙΕΡΑ ΣΚΙΑ ΤΗΣ ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΔΥΣΜΟΙΡΟΥ
ΜΥΡΤΟΥΣ
ΛΑΤΡΕΥΤΗΣ ΘΥΓΑΤΡΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΙ ΛΟΥΛΑΣ ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗΓΑΚΗ
ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΠΟΝΗΜΑ
ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ.

Στή λατρευτή και άλησμόνητη Μυρτώ,
τό χαρωπό και φτερωτό μας άγγελούδι,
πούταν τής άμοιρης τής μοίρας της γραφτό
νάβθιση και νά μαραβή σαν τό λουλούδι.

Γ. Μ. Έ. Ε.

Τέτοιος άθάνατος νεκρός δέν είναι πεθαμένος,
γιαυτό στον κόσμο τόν έδω δέν βρίσκεται θαμένος.
Έκει ψηλά στα σύννεφα πού είναι θρονιασμένος,
αίώνια μένει ζωντανός, κι' αιώνια δοξασμένος.

† ό Μ. Ε. Ε.

Ο ΘΡΥΛΙΚΟΣ ΗΡΩΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ ΝΤΑΛΙΑΝΗΣ
(Μιχαήλ Χρήστου έκ Δελβινακίου τῆς Ἡπείρου)

Σημ.— Φωτογραφία εἰλημμένη ἐκ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρίας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ Ἥπειρος δικαίως ἀπεκλήθη «εὐανδρος μὲν, εὐγεως δ'οὔ». Διότι ἡ τραχεῖα καὶ ἄγονος αὕτη βορειοδυτικὴ γωνία τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ἡ ἀμοιροῦσα εἰς ἔδαφικὸν πλοῦτον ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς λοιπὰς τῆς τῆς χώρας ἐκτάσεις, τόσον ἀφθόνως ἐπερίσσευσεν εἰς ἔμψυχον ἔθνικόν θησαυρόν, ὥστε ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς νὰ πιστεύηται καὶ νὰ ὁμολογῆται ὅτι διετέλεσεν αὕτη τὸ μοναδικὸν λίκνον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ Ἥπειρος ὄθεν ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης προνομιούχου αὐτῆς θέσεως εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς τῆς πολυπλάγκτου ζωῆς καὶ ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐγένετο ἡ πρωτοπόρος εἰς τὰς θυσίας, καὶ ἡ οὐραγὸς εἰς τὰς τιμὰς. Ἡ ἐποχὴ δὲ κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ Ἥπειρος ἐμεσουράνησεν ἀκμάζουσα καὶ πρωτοστατοῦσα καὶ ἐντὸς τῶν στενῶν αὐτῆς γεωγραφικῶν ὁρίων, ἀλλὰ καὶ πέραν αὐτῶν ἀνὰ σύμπαν τὸ Πανελλήνιον, εἶνε ἡ ἐποχὴ τῆς ἐνδόξου καὶ λαμπρᾶς ἐποποιΐας τοῦ Ἀγῶνος τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῶν ἀγωνισμάτων καὶ τῶν τροπαίων, τῶν κατορθωμάτων καὶ τῶν ἀνδραγαθιῶν, τῶν θυμάτων καὶ τῶν ὀλοκαυτώσεων, ἡ Ἥπειρος κατέστη πηγὴ ἀνεξάντλητος καὶ ἀστείρευτος, πρώτη μεταξὺ τῶν πρώτων εἰς βαθμὸν ὑπερθετικὸν καὶ ἀσύγκριτον.

••

Ἡ Ἥπειρος εἶπερ ποτὲ ἄλλοτε τότε ἀμφιλαφῶς ἀνεζωογόνησε τὰς πολυπλοκάμους τοῦ Ἔθνους ἠρτηρίας, παροχετεύσασα ἔθνικὴν ζωὴν φερέσβιον, σφριγῶσαν καὶ ὑγιᾶ, καὶ εἰς αἷμα, καὶ εἰς πνεῦμα, καὶ εἰς χρῆμα, τόσον ὥστε νὰ ἀποβῇ ὁ βασικὸς συντελεστής καὶ ὁ πρωταρχικὸς παράγων τοῦ μεγάλου καὶ κλεινοῦ τῆς ἔθνευσεσίας Ἀγῶνος. Καὶ συνελόντι εἰπεῖν, ἡ ἄγονος, δύσβατος καὶ τραχεῖα Ἥπειρωτικὴ γῆ ἔκπλαται κατέστη γόνιμος, προσιτὴ καὶ καρποφόρος εἰς ἠρωϊσμόν καὶ πατριωτισμόν, εἰς εὐεργεσίας καὶ θυσίας, ὥστε ἐλπιδοφοροῦν καὶ ἐγκαινχόμενον τὸ Πανελλήνιον, ὅταν κατὰ τὴν νικηφόρον ἔθνικὴν σταυροφορίαν

τοῦ 1912—1913 κατόπιν ἀπεγνωσμένης καὶ ὑπερανθρώπου πάλης ἐπι-
τανομάχει καὶ ἐγγιγαντοῦτο πρὸ τῶν ἀπορθητῶν τοῦ Μπιζανίου ὄχυρῶν,
διὰ νὰ συντρίψῃ τῆς Ἑπειρωτικῆς δουλείας τὰ σιδηρᾶ δεσμὰ καὶ νὰ
χαρίσῃ εἰς τὴν Ἀκριτικὴν ἐκείνην ἀκρόπολιν τοῦ πατριωτισμοῦ τὴν πνοὴν
τῆς ἐλευθερίας, συνειδητῶς καὶ ἀκραδάντως ἐπίστευεν ὅτι ἐπανάκτα περι-
ούσιον χῶρον τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ.

*
* *

Καὶ ἔχει βεβαίως ἡ Ἑπειρος ἀπειραρίθμους μεγάλας μορφὰς
καὶ ἐνδόξους φυσιογνωμίας εἰς ἥρωας νὰ ἀθροίσῃ εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀπο-
λογισμὸν τοῦ Δοξασμένου Εἰκοσιένα. Ἄλλους διατελέσαντας διαβοήτους
ἀρματωλοὺς καὶ ἄλλους διαπρέψαντας δημιουργοὺς καὶ πρώτους ἱερο-
φάντας τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Ἄλλους λιπάναντας τὸν κάλαμον διὰ τὴν
ἐθνικὴν ἀφύπνισιν καὶ ἄλλους κενώσαντας τὰ βαλάντια εἰς τὰ ἐθνικὰ
θησαυροφυλάκια τοῦ Ἀγῶνος. Ἄλλους γυμνώσαντας τὴν σπάθην κατὰ
τῶν τυράννων καὶ ἄλλους τείναντας τὸ ὄπλον ἐπὶ σκοπὸν κατὰ τοῦ
ἐχθροῦ. Ἄλλους ἀναρπαγέντας εἰς τοὺς αἰθέρας ὡς φρικτὰ μετέωρα καὶ
ἄλλους σύραντας τὸν χορὸν τοῦ θανάτου καὶ θαδίσαντας κατὰ κρημνῶν.
Ἄλλους διαβάντας μετ' ἐγκωμίων εἰς τὴν ἀθανασίαν καὶ ἄλλους ἀτά-
φους ἐκθραζομένους ἀπὸ τὰ ὀστεοβριθῆ σπήλαια. Ἄλλους ἄλλως μεσου-
ρανήσαντας καὶ ἄλλους ὡς ἐξαισία ὑπερφυσικὰ φαινόμενα διαιωνίζοντας
μέχρι τοῦ νῦν τοῦ ἐνδόξου των μαρτυρίου τὴν αἴγλην.

*
* *

Μεταξὺ τῶν μεγάλων τούτων ἡρωϊκῶν μορφῶν συγκαταριθμεῖται
καὶ ὁ ἡμέτερος ἥρωας ἀρχιστρατήγος τοῦ ἀτάκτου ἱππικοῦ κατὰ τὴν ἐπα-
νάστασιν τοῦ 1821 **Χατζημιχάλης Νταλιάνης**, ὅστις παραβαλλόμενος
μὲν πρὸς τὸν ἰδεώδη καὶ ἰδανικὸν τύπον τοῦ πατριώτου, ἀγωνιστοῦ καὶ
ἥρωος, παρέχει τὴν πλήρη καὶ τελείαν ἐνσάρκωσιν αὐτοῦ· συγκρινόμενος
δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀγωνιστάς, ἀναδεικνύεται πανελλήνιος ἥρωας, ἐπισκι-
άζων καὶ τῶν ὑπεροχωτέρων ἐνδόξων τοῦ Ἀγῶνος ἀνδρῶν πάντων τὴν
ὑπεροχὴν. Διότι ὁ Χατζημιχάλης δὲν διετέλεσε μόνον ἀνδρεῖος καὶ γεν-
ναῖος μάχητής, ἀλλὰ καὶ ἀπέβη ἐθελούσιον θῦμα τοῦ ἡρωϊσμοῦ του.
Δὲν διέπρεψε μόνον ὡς στρατιώτης μὲ ἰκανότητα καὶ εἰδικότητα ὀργα-
νώσας τὸ πρῶτον ἀτακτὸν ἱππικὸν σῶμα τοῦ Ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ μέγας
πατριώτης καὶ εὐεργέτης ὡς γενναιόδωρος χρηματοδότης αὐτοῦ. Δὲν

προσεφέρθη μόνον νὰ ἀγωνίζηται ἀμισθεί, ἀλλὰ καὶ διέθεσε τὴν κολοσσιαίαν του περιουσίαν ὑπὲρ τοῦ Ἁγῶνος. Δὲν ἔχυσε μόνον τὸ αἷμά του ὑπὲρ τῆς Πατρίδος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀμητὸν τοῦ ἰδιωτικοῦ του πλούτου ἀφειδῶς ἀφιέρωσεν ὑπὲρ αὐτῆς. Δὲν ἑτερομάτισε τὸν Ἁγῶνα ἐκεῖ ἔνθα πάντες σχεδὸν οἱ ἀγωνισταὶ μετὰ τὸ Ναυαρίνον ἔθεσαν τὸ ὄπλον παρὰ πόδας, ἀλλὰ καὶ πέραν τοῦ Ναυαρίνου ἐκεῖ ἔνθα πρῶτον ἐξεμέτρησε τὴν ἡρωϊκὴν του ζωὴν. Δὲν ἐπέζησε τοῦ Ἁγῶνος ἵνα δρέψῃ τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων του τοὺς καρπούς, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀπορφανισθεῖσαι ἀνήλικαι θυγατέρες του ἐδοκίμασαν τὴν ἀστοργίαν τῆς ἐθνικῆς προστασίας. Δὲν ἠγωνίσθη ἐκεῖ ἔνθα ὁ κίνδυνος ὠγζοῦτο ἀπειλητικός, ἀλλὰ καὶ ἔσπευδεν ἀπτοήτως διώκων τὸν κίνδυνον, διὰ νὰ τὸν συναντήσῃ ἐκ τοῦ συστάδην καὶ νὰ ἀντιταχθῇ θαρραλέως ἀντιμέτωπος αὐτοῦ. Ὅχι μόνον δὲν ἄνεμίχθη εἰς τὰς σπαρασσούσας τοὺς ἄρχομανεῖς ἀγωνιστὰς κομματικὰς διαμάχας, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα ἀπειλήσαντα ἐμφύλιον σύρραξιν ράγδην ἐπεμβὰς διήλλαξεν. Ὅχι μόνον ζῶν ἔτι ἐθαυμάζετο ὑπὸ τῶν συγχρόνων του συμπολεμιστῶν διὰ τὴν καταπληκτικὴν εὐτολμίαν καὶ τὴν πρωτοφανῆ ἀνδρείαν του, καὶ ἐκμετρήσας ἐνδόξως τὸ ζῆν παρὰ πάντων ἀπεκαλεῖτο ὁ ἐν γενναίοις γενναῖος Χατζημιχάλης, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα τῆς φύσεως στοιχεῖα συγκινήσας, ἐστοιχείωσε ταῦτα παραδόξως καὶ θαυμαστῶς, καὶ ἔταξεν αὐτὰ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του κατὰ τὴν ἐτησίαν πομπώδη ἐμφάνειάν του, κατὰ τὴν ὁποίαν ὄδηγεῖ τὴν φρουρὰν τῶν ἀθανάτων εἰς τὸ πεδῖον τῆς μίχης ἔνθα εὗρε τὸν καλλίνικον καὶ ἐνδοξον θάνατον.

* *

Ὁ θρυλικὸς Ἀγωνιστὴς Στρατηγὸς Χατζημιχάλης ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ Ἔθνους καταλαμβάνει τὸ ἐμβαδὸν τοῦ πανελληνίου ἥρωος. Δὲν ὑπάρχει λαμπρὰ σελὶς τῆς πολεμικῆς ἱστορίας τοῦ Ἁγῶνος κατὰ τὴν Παλιγγενεσίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ νὰ μὴ παρελαίνῃ ἐνθουσιώδης, ἐπιβλητικὴ καὶ ἐνεργὸς ἡ γιγαντιαία καὶ ἀρειμάνιος τοῦ ἥρωος τοῦτου μορφή. Ὅλα τὰ πολεμικὰ τῆς ἐθνεγερσίας προσκλητήρια εὗρισκουν τὸν Χατζημιχάλην παρόντα. Εἰς τὸν συναγερμὸν τοῦ στρατάρχου τοῦ Μωρηᾶ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, εἰς τὴν πανστρατιᾷ ἐξόρμησιν τοῦ στρατάρχου τῆς Ρούμελης Γεωργίου Καραϊσκάκη, εἰς τὴν πολεμικὴν ἀποστολὴν τοῦ Λιβάνου, εἰς τὰς κρίσιμους πολιορκίας τῶν δχυρῶν τῶν Φιλελλήνων, εἰς τῆς Τουρκολετείας Κρήτης τὰς ἀπεγνωσμένας κραυγὰς, ἡ ἐξέχουσα στρατιωτικὴ προσωπικότης καὶ ἡ μεγάλη πατριωτικὴ ψυχὴ τοῦ Χατζημιχάλη εἶναι ἡ προεξάρχουσα δύναμις, ἡ συμμετέχουσα πρωτοπορεία, τὸ ἀναρριπιζόμενον λάβαρον τῆς ἐθελοθυσίας καὶ ἀντοθυσίας.

Ὁ λεοντόθυμος Ἀγωνιστὴς Στρατηγὸς Χατζημιχάλης εὐτυχήσας νὰ γεννηθῆ κατὰ τὴν χαραυγὴν τοῦ Ἀγῶνος τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας, ἔλκων τὴν καταγωγὴν ἐξ ἀδουλώτων τῶ φρόνημα προγόνων, ἀνδρωθεὶς ἐν συμπεπυκνωμένῃ ἀτμοσφαίρᾳ ὑπερπατριωτικοῦ ὀργανισμοῦ, ἀμιλλώμενος ὅλους τοὺς ὑπὲρ Πατρίδος μεγαλουργήσαντας, καὶ ὑπερνήκῃσας τοὺς χρονικοὺς νόμους ἀνεδείχθη καὶ τῶν προχρόνων καὶ τῶν συγχρόνων καὶ τῶν ἐπιγενομένων ἢ δεσπόζουσα τῆς φιλοπατρίας, τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς αὐτοθυσίας ἰδέα καὶ μορφή, συνδυάσας ὅ,τι τὸ ὑπέροχον καὶ εὐγενές, ὅ,τι τὸ γενναῖον καὶ ὑψηλόν, ὅ,τι τὸ ἔνδοξον καὶ ἀθάνατον. Καὶ ἀφ' οὗ χάριν τῆς ὑψηλῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας, τῆς κατ' ἐξοχὴν ἀρετῆς τοῦ Ἑλληνοσ ὅλων τῶν αἰώνων καὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν, πάντα τὰ γήϊνα ἀγαθὰ σωρηδὸν ἀνήλωσεν ὑπὲρ Πατρίδος, προσέφερε τέλος ὡς πανυπερτάτην θυσίαν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὁ κενταυρομαχῶν ἥρωσ Χατζημιχάλης εἰς ὀλοκάρπωσιν καὶ ὀλοκαύτωσιν ἐπὶ τοῦ αἰωνίου τῆς Πατρίδος φλογιζομένου βωμοῦ.

*
* *

Τοιοῦτου ἐξαιρετικοῦ ἥρωος ἡ ὑπόθεσις θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν παρὰ πόδας μελέτην. Τμηματικῶς μέχρι τοῦδε καὶ ἀποσπασματικῶς ἐγράφησαν ὑπὲρ τοῦ ἥρωος πολλὰ παρὰ πολλῶν. Καὶ ὁ δεξιὸς κάλαμος τοῦ ἱστορικοῦ συγγραφέως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Δοξασμένου Εἰκοσιένα Σπυρίδωνος Τρικούπη ἐχάραξεν εὐφῆμως ὑπὲρ τοῦ ἥρωος γραμμὰς καὶ σελίδας πυκνὰς καὶ φαινὰς. Καὶ ὅσοι ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπαναστάσεων τῆς μεγαλονήσου καὶ Τουρκομάχου Κρήτης, ἐκεῖ ἔνθα ἐκορυφώθη ἡ πολεμικὴ δραῖσις τοῦ ἥρωος καὶ ἐπεσφραγίσθη αὐτὴ μὲ τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον, ἀφιέρωσαν ἀφθονὰ τὰ εἰς τὰ κατορθώματα τοῦ ἥρωος ἀναγόμενα. Καὶ ἡ ἔθνικὴ καὶ καλλιφθογγὸς μοῦσα τοῦ συμπατριώτου τοῦ ἥρωος παιητοῦ Γεωργίου Ζαλοκώστα εἰς θλιβερόν τόνον ὑμνεῖ καὶ θρηνεῖ τοῦ πολεμάρχου Χατζημιχάλη τὸν ἥρωϊκὸν θάνατον. Καὶ ἡ δημώδης τῶν Κρητῶν μοῦσα ἀναγορεύσασα τὸν θρυλικὸν Χατζημιχάλην εἰς ἡμίθεον, κορυφώνει εἰς διθύραμβον τὸν πρὸς τὸν ἥρωα πηγαῖον καὶ ἀσίγητον αὐτῆς ὕμνον. Καὶ ὁ πολὺς ψυχοφυσιολόγος ἱατρὸς Ἀγγελὸς Τανάγρας ἠσχολήθη μὲ τὴν παράδοξον καὶ ἐξαισίαν παραστατικὴν ἀνὰ πᾶν ἔτος τοῦ ἥρωος μετὰ τῶν τριακοσίων ὀγδοήκοντα πέντε Ἡπειρωτῶν συμπολεμιστῶν του, ὡς **Δροσουλιτῶν** ἐμφάνειαν. Καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς τῆς γραφίδος καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης μυσταγωγοί, παρενθετικῶς καὶ παρεμπιπτόντως ἱκανὰ ἀναφέρουσιν, ὡς γενήσεται ρητὴ μνεῖα ἐν τοῖς μετέπειτα, καὶ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς βιβλιογραφίας.

Ἄλλ' ἀτυχῶς μέχρι τοῦδε καὶ παρὰ τὰ τόσα γραφέντα καταλογάδην τε καὶ στιχουργικῶς διὰ τὴν τεραστίαν συμβολὴν τοῦ ἥρωος εἰς τὸν Ἄγωνά τῆς ἐθνεγεροσύνης, δὲν ἐξυμνήθη ὁ ἀπαράμιλλος οὗτος ἥρωος ὡς ὄφειλε, καὶ δὲν ἐξήρθη προσηκόντως οὔτε ἡ μεγάλη αὐτοῦ πολεμικὴ δραῖσις, οὔτε καὶ ὁ ἀφθαστος αὐτοῦ πατριωτισμός. Ὅ,τι δὲ μέχρι τοῦδε ὑπελείφθη, τοῦτο θὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ λιτὸς καὶ ἀτροφικὸς ἡμῶν κάλαμος νὰ ἀναπληρώσῃ. Ἄν δὲ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐν τῇ ἱστοριογραφίᾳ τοῦ μεγάλου τούτου καὶ πανελληνίου ἥρωος δὲν δυνηθῇ νὰ παραστήσῃ μεγαλοπρεπῆ τὴν ἀπεικόνισιν ὁ ἰσχνὸς τῆς γραφίδος ἡμῶν χροστήρ, ταλαντευόμενος ὡς εἰκὸς καὶ ἀστοχῶν ἐκ τοῦ δέους ἀτενίζων τὸν ὄγκον τοσούτου πατριωτισμοῦ καὶ τοιούτου ἡρωϊσμοῦ, ἀπεράντου εἰς ἕκτασιν καὶ συνεπτυγμένου ἁρμονικῶς εἰς τὰ γενναιόφρονα στήθη ἐνὸς φλογεροῦ Ἑλληνος Ἡπειρώτου καὶ ἐνὸς πιστοῦ μέχρι θανάτου ἀθλητοῦ στρατιώτου, ἃς θεωρηθῇ ἡ προσπάθεια ἡμῶν αὕτη ὡς ἀπόδοσις ἐλαχίστου φόρου τιμῆς, εὐγνωμοσύνης, σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ εἰς τὴν ἐνδοξὸν μνήμην ἐνδόξου τῆς Πατρίδος τέκνου, ἐπιφανοῦς τῆς Ἡπείρου γόνου, καὶ τῆς γενετείρας ἡμῶν τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἡρωϊκοῦ Δελβινακίου τρανοῦ καὶ ἐπιζήλου καυχήματος καὶ ἀγλαΐσματος.

*
* *

Εἰς τὴν προσπάθειαν ἡμῶν ταύτην τὰ μέγιστα συμβάλλει τὸ ἔκθυμον ἐνδιαφέρον τοῦ δισεγγόνου τοῦ ἥρωος, πολυτίμου δὲ ἡμῶν φίλου καὶ ἐκλεκτοῦ συμπολίτου κ. Γεωργίου Ἀλεξάνδρου Χατζημιχάλη, Ἀρχιμηχανικοῦ, ὅστις πάνυ εὐγενῶς παρέχει εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν ὅ,τι τιμαλφές οἰκογενειακὸν κειμήλιον διαφυλάττει τὸ ἐπίσημον καὶ ἀνέκδοτον, καὶ ὅ,τι ἐκ προφορικῆς παραδόσεως πιστῶς διασώζει τὸ σχετιζόμενον μὲ τὴν μελέτην ταύτην, ὡς καὶ τὸ πρόθυμον τῆς συναρωγῆς τοῦ δοκίμου συγγραφέως καὶ λογίου Ἡπειρώτου, πεφιλημένου ἡμῶν συγχωριανοῦ κ. Νικολάου Β. Πατσέλη τοῦ ἐκ Δελβινακίου, ἐνημερώσαντος ἡμᾶς εἰς ὅ,τι τὸ ἐπικουρικὸν προσετρέξαμεν, καὶ εἰς ὅ,τι τὸ διαφωτιστικὸν προσφέρει ἡμῖν τὸ ἄρτι συγγραφέν καὶ ἐκδοθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἀξιολογώτατον καὶ περισπούδαστον ἱστορικὸν σύγγραμμά του ὑπὸ τὸν τίτλον «**Τὸ Δελβινάκιον τῆς Ἡπείρου**». Ὡσαύτως μνείας εὐφήμου ἄξιον τυγχάνει καὶ τὸ ἀμέριστον ἐνδιαφέρον τοῦ διακεκριμένου συμπατριώτου ἡμῶν ἱστοριοδίφου κ. Ἀγγέλου Παπακώστα, διευθυντοῦ τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Ἰωάννου Βλαχογιάννη, προσενεγκόντος ἡμῖν συμπληρωματικὰ στοιχεῖα πολύτιμα τῆς παρὰ πόδας μελέτης ἡμῶν ταύτης. Πρὸς τοὺς

τρεις ἐγκρίτους τούτους συμπατριώτας ἡμῶν, τοὺς καὶ ἀκραιφνεῖς Ἡπειρώτας καὶ φιλοπάτριδας, χάριτας ἐξαγορεύομεν καὶ εὐχαριστίας δημοσίᾳ ἀνομολογοῦμεν.

*
* *

Παρέχοντες δὲ εἰς τὴν δημοσιότητα διὰ τοῦ πονηματίου ἡμῶν τούτου αὐτοτελῆ ἱστοριογραφικὴν μελέτην περὶ τῶν λαμπροτάτων ἀγωνισμάτων τοῦ πατριδολάτρου Ἡπειρώτου καὶ λεοντοθύμου ἥρωος Στρατηγοῦ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 Χατζημιχάλη, καὶ ὡς πανδήμου τελετῆς εὐλαβῆ μνημόσυνα, πλαισιοῦμεν ταύτην διὰ τῆς ἐκ θαθέων διαπύρου ἡμῶν εὐχῆς πρὸς τὴν ἀθάνατον καὶ πανένδοξον μνήμην του, ἐπαναλαμβάνοντες τοῦ ποιητοῦ τοὺς ἐπιγραμματικούς τούτους στίχους :

Χρυσῆ ψυχῆ, τρέχεις γοργὰ τὸ θάνατο νὰ λάχης,
ἀπὸ χιλιάδες στόματα χίλια συχώρια νᾶχης. (1)

Ἐγγραφον ἐν Τάντα. Δεκέμβριος 1949

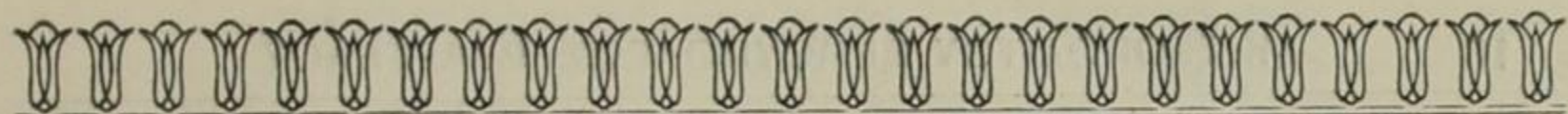
† Ο ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

(1) Σουρῆ Γεωργίου. Εἰς Μίκην Ζέζαν (Παῦλον Μελᾶν) Ἄπαντα. Ἀθῆναι 1927.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ Γ. Ἐπίτομος Φυσική. Ἀθῆναι. Ἔκδοσις Τρίτη 1941.
ΑΙΝΙΑΝΟΣ Κ. Καραϊσκάκης. (Ἔκδοσις Β' ὑπὸ Ι. Βλαχογιάννη).
ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ Π. Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου. Ἀθῆναι 1856. Τόμος Α'.
ΑΣΠΡΕΑ Γ. Ἱστορίες καὶ Ζητήματα. Ἐφημερίς «Καθημερινή»
Ἀθῆναι 1936.
ΑΣΠΡΕΑ Γ. Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἀθῆναι
1930 Τόμος Α'.
ΒΑΡΟΤΣΗ Ν. Διαγωγή τοῦ Καποδιστρίου. Ἐρμούπολις — Σύρου
1831 Ἀνατύψεις.
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ Λ. Ἡμερολόγιον «Ἠπειρωτικὸς Ἀστήρ» Ἀθῆναι 1904.
ΒΛΑΣΤΟΥ Γ. Ἦθη καὶ Ἔθιμα Κρητῶν «Ὁ Γάμος» 1893
ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ Ι. Ἀρχεῖον Στρατηγοῦ Μακρυγιάννη. Ἀθῆναι 1907.
ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ Ι. Ἱστορικὴ Ἀνθολογία. Ἀθῆναι 1927.
ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ Ι. Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον. Ἀνέκδοτον.
ΒΛΑΧΟΥ ΣΠ. (Μητροπολίτου Ἰωαννίνων) Ἠπειρωτικὰ Χρονικά.
Ἰωάννινα 1927.
ΓΑΖΗ Γ. Λεξικὸν Ἐπαναστάσεως. Ἀνέκδοτον συγγραφὴν ἐν Με-
σολογγίῳ τῷ 1847.
ΓΑΖΗ Γ. Τρόπαιον Δελβινακίου. Ἐπιμελεῖα Ν. Β. Πατσέλη.
Ἀθῆναι 1946.
ΓΕΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. 1828.
ΓΕΝΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ ΚΡΑΤΟΥΣ (Φάκελλος Ἀγωνιστῶν τοῦ Εἰκοσιένα).
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΤ. Πολιτικὸν Κάτοπτρον. Ἀθῆναι 1880.
ΓΟΥΔΑ ΑΝΑΣΤ. Βίοι Παράλληλοι Ἀνδρῶν Ἐπαναστάσεως. Ἀθῆναι.
1872 Τόμος. Ε'
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ. Ἐφημερίς. Τεργέστη 1818.
ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ Γ. Ἄπαντα. Ἀθῆναι 1873.
ΚΑΛΟΜΕΝΟΠΟΥΛΟΥ Ν. Χατζῆ Μιχάλης Νταλιάνης. Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ
Ἐγκυκλοπαιδεῖα. Τόμος ΚΔ.
ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ Γ. Μνημεῖα Ἱστορίας Ἀθηναίων. Ἀθῆναι 1889.
Τόμος Γ'.
ΚΑΝΔΗΛΩΡΟΥ Τ. Ἡ Φιλικὴ Ἐτσειρεία. Ἀθῆναι 1926.
ΚΑΣΟΜΟΥΛΗ Ν. Ἐνθυμήματα Στρατιωτικὰ Ἐπαναστάσεως Ἑλλήνων.
Ἀθῆναι 1941. Τόμος Β'.

- ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ Θ. Ι. Έγγραφα. Ἀθῆναι 1856.
- ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΟΥ Κ. Ἀπομνημονεύματα Πολέμου τῶν Κρητῶν. Ἀθῆναι 1859.
- ΛΑΜΠΡΙΔΟΥ Ι. Πωγωνιακά. Ἀθῆναι 1880.
- ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΥ Ι. Πειραϊκά. Ἀθῆναι 1915.
- ΜΕΝΔΕΛΣΟΝ ΒΑΡΘΟΛΔΥ Ὁ Ἐθνικός Ἀγὼν τῆς Κρήτης. Ἀλεξάνδρεια 1870.
- ΜΙΛΛΕΡ ΟΥΪΛΛΙΑΜ Ἡ Τουρκία καταρρέουσα (Μετάφρ. Σπ. Λάμπρου). Ἀθῆναι 1915.
- ΜΟΥΡΕΛΛΟΥ Ι. Ἱστορία τῆς Κρήτης. Ἡράκλειον-Κρήτης 1932 Τόμ. Β΄
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ ΜΙΛΤ. Ἡπειρωτικά. Ἀθῆναι 1938.
- ΟΡΛΑΝΔΟΥ Α. Ναυτικά. Ἀθῆναι 1869 Τόμος Β΄
- ΠΑΠΑΔΟΠΕΤΡΑΚΗ Δ. Ἱστορία Ἐπαναστάσεων Κρήτης Ἀθῆναι 1904.
- ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ ΑΓΓ. Ἀγῶνες καὶ Θυσίες Βορειοηπειρωτῶν στὸ Εἰκοσιένα Ἀθῆναι 1945.
- ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ ΑΓΓ. Ἡρωϊκὰ Μνημόσυνα Ἐφημερίς «Ἡπειρωτικὸν Μέλ- λον» Ἀθῆναι 28/3/1949.
- ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ Κ. Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους Ἀθῆναι 1932, Τόμος ΣΤ΄.
- ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ Περιοδικόν. Ἀθῆναι 1884.
- ΠΑΤΣΕΛΗ Ν. Τὸ Δελβινάκιον τῆς Ἡπείρου. Ἀθῆναι 1948.
- ΣΑΘΑ ΚΩΝΣΤ. Νεοελληνικὴ Φιλολογία. Ἀθῆναι 1868.
- ΤΑΝΑΓΡΑ ΑΓΓ. Ψυχικαὶ Ἔρευναι Περιοδικόν. Ἀθῆναι 1929. Ἔτος Ε΄. Τεύχος Ιον.
- ΤΑΝΑΓΡΑ ΑΓΓ. Οἱ Δροσουλιταί. Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἐλευθερουδάκη Τόμος Δ΄.
- ΤΡΙΚΟΥΠΗ ΣΠ. Ἱστορία τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως. Λονδῖνον 1853.
- ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ Ι. Ἱστορικὸν Δοκίμιον περὶ Φιλικῆς Ἐταιρείας. Ἀθῆναι 1833.
- ΦΩΤΑΚΟΥ Φ. Ἀπομνημονεύματα. Βίοι Πελοποννησίων Ἀνδρῶν. 1888.
- ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ Γ. Ἀνέκδοτον Οἰκογενειακὸν Ἀρχεῖον.
- ΧΡΥΣΑΦΗ Ι. Τὸ ὄπλον «Νταλιάνι». Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν. Ἐλευθερουδάκη Τόμος Θ.
- ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ Ι. Λόγος Ἐπικήδειος εἰς Δ. Κριεζῆν. Ἀθῆναι 1876.
- ΨΥΛΛΑ Ν. Ι. Ἱστορία τῆς νήσου Κέας. Ἀθῆναι 1920.
- ΨΥΛΛΑΚΗ Β. Ἱστορία τῆς Κρήτης. Χανία—Κρήτης. 1909. Τόμος Γ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΗΡΩΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Ἐνάλυσις τοῦ ὀνοματεπωνύμου **Χατζῆ Μιχάλης Νταλιάνης**. — Καταγωγή αὐτοῦ ἐκ **Δελβινακίου**. — Διαθέσεις Γεωργίου Γαζῆ πρὸς τὸν ἥρωα. — Ἰσχυρισμοὶ περὶ καταγωγῆς τοῦ Χατζημιχάλη ἐκ Βουλιαρατῶν τῆς Δροπόλεως. — Ἕτεροι ἰσχυρισμοὶ περὶ καταγωγῆς αὐτοῦ ἐξ Ἀργυροκάστρου. — Ἀνασκευὴ ἰσχυρισμῶν καὶ ἱστορικὴ ἀπόδειξις τῆς πραγματικῆς του καταγωγῆς. — Ἀφευδῆς ὁμολογία τῆς θυγατρὸς τοῦ ἥρωος Δέσπως. — Μνημειώδης ἱστορικὴ μαρτυρία ἀνεκδότου χειρογράφου. — Μεταγενέστεραι μαρτυρίαι ἀπογόνων τοῦ ἥρωος. — Τιμητικὸν φήφισμα Δελβινακίου εἰς ἐπιφανῆ ἀπόγονον τοῦ ἥρωος. — Ἐπιμαρτυρίαι μεταγενεστέρων.

Ὁ Ἀγωνιστὴς ἥρωας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 Στρατηγὸς Χατζημιχάλης, ὁ ἐπικληθεὶς Νταλιάνης ⁽¹⁾ ἐγεννήθη ἐν Δελβινακίῳ τῆς Ἡπείρου ἐν ἔτει 1775. Ἡ ἱστορικὴ καὶ ἡρωϊκὴ αὐτῆ τοῦ Πωγωνίου κωμόπολις καὶ πρωτεύουσα, τὸ ὑπερήφανον «κεφαλοχώρι», ὁ θρυλικὸς τιμωρὸς τοῦ φοβεροῦ τῶν Ἰωαννίνων τυράννου Ἀλῆ Πασᾶ τοῦ Τεπελενλῆ, κόσμημα εἰς γραφικότητα καὶ καλλώπισμα εἰς ὠραιότητα, ἐκτὸς τῶν ὑπερμάχων κατὰ Ἀλῆ πασᾶ Ἐξάρχων, Βαγαίων, Δεληγιανναίων, Νταήδων, Νταλαίων, Ντουρντουφαίων, Ἀντωναίων, Χαριταίων

(1) Ὁ ἡμέτερος ἥρωας Χατζημιχάλης Νταλιάνης εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸν μεταγενεστέρως φανέντα Κρήτα Χατζῆ Μιχάλην Γιάνναρην, οὗς καὶ μόνον ἀπλῆ συνωνυμία συνδέει καὶ ἡρωϊσμοῦ ἐπίδρασις τοῦ πρώτου ἐπὶ τὸν δεύτερον. Ὁ δεύτερος οὗτος Χατζῆ Μιχάλης Γιάνναρης διετέλεσεν ὄπλαρχηγὸς διακριθεὶς ἐξόχως κατὰ τὰς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεις τῶν ἐτῶν 1866 καὶ 1878. Καλούμενος τὸ πρῶτον οὗτος Μιχαὴλ Γιανναράκης ἐκ Λάκκων τῶν Σφακίων, κατὰ Δημήτριον Παπαδοπετράκην (Ἱστορία Ἐπαναστάσεων Κρήτης σελ. 477)

καὶ ἄλλων, ἐγαλούχησε καὶ τὸν ἔνδοξον πολέμαρχον Χατζημιχάλην, τὸν τροπαιοῦχον τοῦτον τῆς Πατρίδος Ἀγωνιστὴν. Ἐν τῷ Δελβινάκι ἐπρώτευσε εἰς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, ἠρίστευσε καὶ εἰς ὑπερμάχους καὶ μαχητὰς. Ἀνέθρεψε ἕνα Κωνσταντῖνον Ἡροκλέα Βασιιάδην, τὴν κρηπίδα τῆς Φιλολογικῆς ἐπιστήμης τοῦ ἀλυτρώτου Ἑλληνισμοῦ, καὶ ἐγένετο ὀνομαστόν. (1). Ἀνέδειξε καὶ ἕνα Χατζημιχάλην, τὴν κορωνίδα τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τοῦ ἠρωϊσμοῦ, καὶ κατέστη θαυμαστόν. Ὁ μὲν ἐπεδόθη εἰς τὰ Γράμματα καὶ ἐπετέλεσε προόδου ἄλματα εἰς τῆς ἐπιστήμης τὴν Σχολήν. Ὁ δὲ ἀφιερῶθη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Πατρίδα καὶ ἀνήγειρε λαμπρὰ τῆς δόξης τρόπαια εἰς τὴν ὑπέροχον τῶν Ἑλλήνων Φυλὴν.

Ἐκ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν ἡμέτερον ἥρωα ἀπεκάλεσεν ἑαυτὸν Χατζημιχάλην. Καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ παρεπίθετον τοῦ ἥρωος ἡμῶν Νταλιάνης μετέτρεψε τὸ Γιανναράκης εἰς Γιάνναρην. Φιλόπατρις τὰ μάλα καὶ φιλοδοξῶν νὰ διαπρέψη καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ὑπὲρ πατρίδος ἀγώνισμα, ἀνεδείχθη νέος ἔτι ὢν εἰς ἕκ τῶν προδρόμων τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ διὰ τὸ φύσει φιλοπόλεμον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν ἡμέτερον ἥρωα γενομένην συνωνυμίαν ἠνδραγαθεῖ. Καὶ οὕτω ἐπανελήφθη ἐνταῦθα, ὅ,τι ἐγένετο κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, καθ' ἣν ὁ ἀήττητος ἐκεῖνος δορυκτῆτωρ πολιορκῶν τὴν πόλιν τῆς Σογδιανῆς Σισιμίθρου πέτραν καὶ καταλαβὼν αὐτήν, κατὰ Πλούταρχον, «ἐτέρα ὁμοίως ἀποτόμῳ προσλαβὼν τοὺς νεωτέρους τῶν Μακεδόνων παρῶρμα, καὶ Ἀλέξανδρον τινα καλούμενον προσαγορεύσας — Ἀλλὰ σὺ γε εἶπεν ἄνδραγαθεῖν προσήκει καὶ διὰ τὴν ἐπωνυμίαν».

(1) Ὁ Κωνσταντῖνος Ἡροκλῆς Βασιιάδης ἐγεννήθη ἐν Δελβινακίῳ τῷ 1821 καὶ ἐτελεύτησεν ἐν Κων)πόλει τῷ 1890. Σπουδάσας ἱατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἀπέβη ἡ κορυφὴ τῶν λογίων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὁ ἀπόστολος τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τὸ σέμνωμα τοῦ ὑποδοῦλου Γένους. Δίς ἠρνήθη τὴν προσφερθεῖσαν αὐτῷ ἔδραν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ τε τοῦ Θρασυβούλου Ζαΐμη καὶ τοῦ Μιχαὴλ Ποτλῆ, ἀφιερῶσας τὴν δρᾶσίν του ἐν Κων)πόλει, ἐνθα διέπρεψε ὡς Σχολάρχης τῆς Μεγαλωνύμου ἐν Φαναρίῳ τοῦ Γένους Σχολῆς, τῆς περιφήμου ταύτης τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Ἑστίας, τῆς τουρκιστὶ ἀποκαλουμένης «Κιρμιζῆ Μεχτέπ», τιτλοφορηθεὶς Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας τοῦ ἀλυτρώτου Ἑλληνισμοῦ. Εἶναι ἰδρυτὴς τοῦ ἐν Κων)πόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, οὗτινος ἐπτάκις διετέλεσε πρόεδρος, τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, τοῦ Θρακικοῦ καὶ τοῦ Μακεδονικοῦ. Ἐτιμήθη δι' ἄνωτάτων ἑλληνικῶν καὶ σουλτανικῶν παρασῆμων. Τὰ ἔργα του εἶναι ἐκπαιδευτικά, φιλολογικά, ἀρχαιολογικά, ἱατρικά. Πάντα δὲ ταῦτα τὰ ἔργα χαρακτηρίζουσιν ἀρετὰς ἐπιμελείας καὶ κρίσεως ἀνήκοντα εἰς διαφόρους κλάδους τῆς φιλολογίης καὶ ὑπερβαίνουσι τὰ ὄγδοῦντα. Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς πονήμασι τούτοις τοῦ Βασιιάδου καταφαίνεται ὁ ἔνθους ὑπὲρ τῆς ἀρχαιότητος θαυμασμός καὶ ἡ λατρεία τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Τοιοῦτος ἐγένετο ὁ Βασιιάδης, ὁ βλοσυρὸς μὲν τὴν ὄπα δεινὸς δὲ τὸν καταυγάζοντα νοῦν, ἀληθὴς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἀπόστολος καὶ βαθὺς μύστης τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐφ' ᾧ καὶ ἀφοσιωθεὶς εἰς αὐτὰ καὶ περὶ αὐτὰ ὡς περὶ φάρον ἄπλετον φῶς διαχέοντα στρεφόμενος, ὀλιγῶρως εἶχε περὶ τὴν ἱατρικὴν, ἣν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐξόχως ἐσπούδασε καὶ τούτου ἕνεκα ὀλίγιστα ἀπελάμβανε δι' αὐτῆς. (Ὁδ. Ἀνδρεάδου «Κωνσταντῖνος Ἡροκλῆς Βασιιάδης». Ἡπειρωτικὰ Χρονικά, Ἰωάννινα. 1927. Ἔτος Δεύτερον, σελ. 13—14).

Ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐν συνεχείᾳ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων παρετηρήθη τὸ φαινόμενον πολλαὶ πόλεις νὰ ἐρίζωσι περὶ τὴν καταγωγὴν ἐπιφανῶν καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν, διεκδικοῦσαι ποία νὰ ὑπερτερῆσῃ τῆς ἄλλης εἰς τὴν περὶ ἀριστοτοκίας εὐγενῆ ἄμιλλαν. Παρόμοιόν τι συμβαίνει καὶ ἐνταῦθα, ὅπου τὴν καταγωγὴν τοῦ ἥρωος Χατζημιχάλη διεκδικοῦσιν ἡ κώμη τῆς Βορείου Ἡπείρου Βουλιάρατες, ἡ πόλις τοῦ Ἀργυροκάστρου, καὶ ἡ κωμόπολις τοῦ Πωγωνίου τὸ Δελβινάκιον. Ποῦ λοιπὸν κεῖται ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια, εἰς τοῦτο προβαίνει ἡ λεπτομερῆς ἐνταῦθα ἐξέτασις ἀρχομένη ἐν μεθόδῳ ἐρεύνης καὶ ἀξιοπιστίας ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἥρωος.

Τὸ τριμερὲς πολεμικὸν ὄνομα τοῦ ἥρωος **Χατζῆ Μιχάλης Νταλιάνης**, συγκείμενον ἐκ τοῦ τιμητικοῦ τίτλου προσκυνητοῦ ἱερῶν τόπων **Χατζῆ**, ἐκ τοῦ βαπτιστικοῦ ὀνόματος **Μιχαήλ** καὶ ἐκ τοῦ παρωνυμίου **Νταλιάνης**, ἀποτελεῖ τὴν γνωστὴν ὀνοματεπωνυμίαν του, ἀντικαταστήσαν τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ ὀνοματεπώνυμον τὸ ἀπαρτιζόμενον ἐκ τοῦ βαπτιστικοῦ τοῦ ὀνόματος **Μιχαήλ** καὶ ἐκ τοῦ πατρωνύμου τοῦ **Χρήστου**. Ὁ κοσμητικὸς θρησκευτικὸς τίτλος τοῦ **Χατζῆ**, ἀποτελεῖ προσωπικὸν εἰς τὸν ἥρωα ἀπόκτημα, ἐκ μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερά τῆς πίστεως ἡμῶν προσκυνήματα, λαβόντα ἀπὸ τῶν Ἰορδανείων ρεῖθρων τὸ βάπτισμα τοῦ προσκυνητοῦ. Πότε ἀκριβῶς ὁ ἥρωος ἐτέλεσεν εἰς ἑαυτὸν τὸ τοῦ προσκυνητοῦ βάπτισμα δὲν δυνάμεθα ρητῶς νὰ καθορίσωμεν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σαφῶς κατέχομεν ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων μαρτυριῶν εἶναι διὲν ὁ πατὴρ τοῦ Χατζημιχάλη ὀνόματι **Χρήστου** δὲν ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ **Χατζῆ**. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ ἥρωος Ἡλίας **Χρήστου**, ἀγωνιστῆς καὶ αὐτὸς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Εἰκοσιένα, ἔχων ὡς ἐπωνυμίαν τὸ πατρώνυμον, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε συνήθειαν, ἦτο γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὀνοματεπώνυμον Ἡλίας **Χρήστου** καὶ ὡς Ἡλίας **Χρήστου**, καὶ οὐχὶ ὡς Ἡλίας **Χατζῆ** **Χρήστου**, οὔτε ὡς **Χατζῆ** Ἡλίας **Χρήστου**, ἂν τυχὸν συνέβαινε ἐκ προγονικῆς κληρονομίας ἐπεκτατικῶς νὰ καθιεροῦτο καὶ μέχρις αὐτῶν ὁ τίτλος τοῦ **Χατζῆ**, ὑπογράφεται εἰς ἐπίσημα ἔγγραφα, καὶ ἀπλῶς ὡς Ἡλίας **Χρήστου** ἐπίσης μνημονεύεται εἰς ἐπισήμους συμβολαιογραφικὰς πράξεις, εἰς ἃς ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ **Μιχαήλ** τιτλοφορεῖται **Χατζῆς**. (1) Γνωρίζομεν ὡσαύτως ἐκ γραπτῶν πηγῶν, ὡς

(1) Ὑπογραφή εἰς ἀναφορὰν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐπιδοθεῖσαν διὰ τοῦ Στρατηγοῦ Μακρυγιάννη τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἥρωος ἔχουσα ὡς ἐξῆς : «**Ἡλίας Χρήστου** ἀδελφὸς τοῦ ἀειμνήστου **Χατζῆ Μιχάλη** **Νταλιάνου** ἀρχιστρατήγου